

LA DEVANTERA

QUINZENARI CATALANISTA

Redacció y Administració:

Associació Popular Catalanista ● Escriptors Blanchs, 8, 1.er

ANY III

BARCELONA 15 DE NOVEMBRE DE 1905

Núm. 67

La estada prop de la feyna ⁽¹⁾

Perque las terras donin sempre se 'ls hi thé d' estar demunt, com per aixugar la roba al hivern s' ha de bellugar també sempre.—Roba: perquè no t' aixugas: —Donna, perquè no m' bellugas.—Donchs á la terra s' há de fer igual: per esponjarla al temps de sembrar, per tenirla esponjada al donar las arrels de la vinya la última brivade, y sempre oberta perquè un ruixat que caygui se pugui ben aprofitar, perquè, dels córrechs al torrents y dels torrents á las rieras, no dongui un que sentir á la plana.

No pera la arada á casa del bon pagés, y 'l cávech hi llú sempre igual que plata. Que t' tenen molts de contraris las plantas que aprofitan, y allá hont s' hi pansen los raïms y no hi pot granar lo blat hi grana la mala herba. Que s' ho treurá de la serena de la nit ó de la humitat del día, pero se 'l treurá d' una banda ó altre l' humor que nescessita sas arrels pera xuclar lo que 'ls hi convé de la terra. Pera aixó se 'ls hi té de donar tant torment á las vinyas y als camps, perquè l' adob no se 'l hi dragui qui no se 'l té de dragar ni s' begui l' aygua que ha caygut del cel qui no se la té de beure.

Anant y venint del tros se perden moltes horas cada setmana, que son moltes setmanas al cap del any. Se 'n devian adonar fa moltes centurias los que saben de treure 'ls comptes. Per aixó, á més dels pobles, hi há tanta escampadissa de masías en la nostra terra y á las altres terras que no s' volen morir de gana. Y á més de las masías, en certs indrets hi há carrers de mitja galta: sis, deu, dotze cases arregleradas que s' serveixen del mateix pou si no hi ha font, que s' acompanyan en las tribulacions y gosan de la mateixa alegrias. Poblets, carrerets y masías no deixan com qui diu un pam de terra dropejar, y si de carreret n' hi ha-gués més y de poblats menos ó ab menos gent de la que avuy s' hi aixopluga, fora més intens lo conreu y la gent no aniria tant cansada. La anada y tornada dels homes, la anada y tornada de las donas á mitjdia per dulshi'l dinar, suposant la feyna un quart y mitj lluny, fan nou horas perdudas en las setmanas plenas, horas perdudas que s' lleigeixen en las plantas que s' crien al tros y en lo desordre de las casas. Perque, mentres camina, l' home s' cansa, pero no treballa, y mentres la dona va y ve va enderera la feyna de la casa, si es que no pren mal una criatura espigada ó no se 'n trenca al bressol de tant plorar una de petita. Aquí á Barcelona casi no se 'n parla de criaturas trencadas, mentres que á fora dona esglay. De deu, duas tenen d' anar embragadas tres ó quatre anys, y si sa mare es descuydada moltas tenen pa per tota la vida. Entérsen si van pels pobles, y veurán si dich veritat ó no.

Descuydada! Aviat ho he dit, no recordantme de

que á les cases dels comparets no hi ha minyones. Descuydada la pobre dona que te d' anar á rentar á la riera, que te de coure dinar y sopar, que á mitja edat ja sol estar carregada de criatures! Descuydada la que á l' hora que 'l sol blaheix, feynejant desde las cinch, te d' anar als mesos del estiu y de la canícula moltas vegadas tres quarts y un hora lluny carregada ab lo cistell de l' escudella y de la vianda! Descuydada perquè no te las criatures fetas un pom de flors de netas y endressadas! Descuydada la que de tres minuts lluny sent plorar al seu fillet, al que, reventada com está, no li podrà donar la mamella! Descuydada perquè encarrega á la grandeta que 'l tregui del bressol y 'l passeji, rebrincánseli perquè no te foras pera aguantarlo! Descuydada la que á las set te de tenir lo sopá á punt després d' haver anat á buscar un feix de llenya á mitja tarde! Aviat ho em dit los de ciutat, més bons per cavallers que per cap altra cosa.

A Catalunya s' perden molts mils cargás de vi y molts mils cuarteras de blat per tenir las estadas lluny de las terras. Las horas que s' perden caminant no s' guanyan travallant, y la terra, ab tot y lo atormentada qu' es, no es encare prou atormentada. Calculis, donchs, lo que serán los camps y las vinyas y 'ls oliverars dels territoris sense poblats ni masías, agavellada la poca gent que hi ha en ciutats de deu, vint y trenta mil ànimas. Donguis una ullada á un mapa un xich primorós, y s' veurán uns claps sense poblat que fan feresa. A sis, á deu, á dotze horas al vol d' una ciutat que fins va per las Geografias d' estudi, no s' hi marca cap rodona que vulgui dir res. Lo mapa no marca en colors los conreus y l' hermot, pero sense anarhi, un podria posarnhi desseguida, perquè á hora y mitja de las estadas no n' hi ha de vinyas y de blats, y si n' hi ha, no pagan la pena del segar y de la verema. A més distancia hi podrà haver oliverars. Pero no hi mireu á terra, que no la veuríau, no haventse llaurat de moltas anyadas. Prou que ho coneixeria pel trepitjar un cego; prou que s' ho troban las ayguas, rostos avall, se 'n van á engroixir torrents, rius y rieras. Un oliverar sense llaurar es més aviat un bosch d' oliveras que una font d' oli, y al entrar á la tardor la meytat de las olivas han caygut per terra. Encara que l' hivern y la primavera hagin sigut humits y que al estiu hagin caygut tamborinadas. Perque no n' ha prou ab que caygui l' aygua, que á flor de terra no hi pujan las millors arrels. Te d' entrar endintre, ben endintre pera que fassi be allí hont cau y no fassi més avall mal á una altra hisenda.

D' hont ve la llagosta sino dels hermits, d' aquests hermits que entre ciutat gran y ciutat gran quedán á la ventura?

Son aixís á mitjdia y á ponent. La poca gent que hi ha, arremadada. Pero lluny, ben lluny del prat que la podria sostenir; apretada, tant apretada com las ovelles y anyellets en las cledas. A la bona de Deu, sense

un tros que puguin los pobres treballar per compte propi; esperant la contracta del encarregat del major-dom del amo; sense un jornal segur, sense un pá á la post; mirant al lluny com se pert la vida, com creix cada any més atterradora la imatge de la mort, perquè 'ls claps herms se van engrandint á mida que van cayent las pocas barracotas que avans hi havia.

Las ciutats á Catalunya tenen rahó de ser y las vilas y pobles grans també hi farien falta. Perque la grossa industria y la industria mitjana no s' estableixen allí hont no hi ha espesetat de població, y aquí hont las máquinas y la terra ajudan per un igual á viure al home, sense grans agabellaments aquellas moririan rovelladas. Una Barcelona, sense l' esborrament d' arribar á un París, hi escau molt be á Catalunya; una colla de ciutats de vint y de trenta mil ànimas son necessarias avuy en dia perquè la grossa industria vagi endevant. Unas quantas dotzenas de vilas, caps de comarcas naturals, afavoreixen las vendas del pagés y 'l poden provehir de lo que necessita, que si má ve, ha sortit de terras molt llunyas. Un poble grandet hont hi hagi baster y fuster y boter y mestre de casas hi va molt be en una rodalia plena de poblets més petits que no poden dar vida á cap home d' ofici, que serian l' enterrament del metje y del apotecari, que n' hauria de fugir lo menescal y que fins lo ferrer y 'l flequer no sabrían cóm viurehi. Los agabellaments de personas tenen d' obehir á una necessitat, no á la capritxada de viure arremadats com los moltons y ovelles. Y com no ho es una necessitat que visquin cent familias al costat l' una de l' altra, millor fora que en masia ó carrers de mitja galta, per la salut, s' escampessin per tot lo terme, á la voreta de las terras que aquellas familias tenen de conresar, á la voreta per fer més feyna treballant menos, que 'l temps perdut en anadas y vingudas no aprofita á ningú, y de companyia tanta 'n fan deu casas com vuytanta. Perque 'ls termes donguin tot lo que poden dar hi tindrian d' estar escampadas aixís las personas y las bestias. Pera que als camps y á las vinyas y als oliverars no hi ha-gués ni una mala herba tindria de ser aixís, y 'l no haverhi una mala herba també voldria dir que una gota d' aygua que cau aquella s' aprofita y que al donar las plantas la darrera fibrada á la terra la troban tan esponjada que sense cap esforç li poden dar.

A Catalunya hi ha masías y poblets á desdir á més d' una munió de ciutats, pobles grans y vilas. Y ab tot ja veyém com van los conreus. S' aprofita la terra, pero no s' aprofita ni á mitjas.

Calculis, donchs, lo que serán las Andalusias y las Castellas y Lleó y Extremadura, ab una faixa d' una hora de conreu mal portat y ab un desert nna hora més enllá de las ciutats més ricas. No citém á Madrid, que ni de 'l hora de conreu por vantarse; no citém las que tenen regadiu, perquè un exemple s' ha de dar d' una cosa que fassi lley y no d' una que vagi sola com una

(1) Del llibre *Feyna Noya* que acaba de publicarse.

llebra. A la Manxa, fins a la Manxa hi ha grans ciutats! Pero quanta de miseria, y quants nius d'usura! Usura que clava las unglas en las cullitas que tenen de venir y que s'administra en los mateixos llibres de venda de robas, d'aquestas robas que may s'acaban de pagar als fabricants d'aquí, que de la espera no'n carregan res ó'n carregan interessos que als manxegos los deuen fer morir de riure, ells que d'una espera de mesos ne cobran interessos de juheu.

Las abellas poden tenir lo rusch molt lluny, perque corren més que un cavall las abellas. L'home 'l rusch lo te de tenir aprop, perque no'n xucla de flors esbadejades; perque avants no li floreix lo blat y la vinya ja te d'haver matat molts jornals al tros y un cop florits es quan los perills li comensen de veras. Las guatillas poden venir-se a engrèixar aquí, perque per pesades que sembli que vajin, d'una volada travessen la mar y després ja no tenen de pensar en llit ni en roba.

L'home te més necessitats que las bestias, pero te també 'l cap per pensa. En Marfá es de tothom la riota. Aquells que sense bellugarse fan més feyna, son los fadrins que sempre tenen lo jornal assegurat.

Donchs belluguem més lo cervell y no belluguem tant las camas, que 'l temps los inglesos diuen qu'es or y no s'erren de gayre.

Al establir-se una fàbrica prop d'un salt d'aygua, als quatre dias neix un poble ran d'allí hont no hi havia ni una cova de gitanos. La taula y 'l llit prop de la feyna, per cumplir ab l'amo y per cumplir ab la propia salut. Aixó ho veyem cada dia are que la industria's va escampant.

Donchs lo dia que 'ls hisendats ho sápigam entendre farán lo mateix, escampant ensá y enllá vols de cases, que ab lo cost d'una masia nova'n pot sortir tot un vol, hont sis families poden ferse companyia y ajudar-se en sas tribulacions y guardarse l'una a l'altre de lladres. Al poble, a ballar, los diumenges y dias senyalsats. A missa y a emparaularse, a la plassa de la iglesia a la primera hora. Aixís se passa la festa be y 's fuig del joch, qu'es la pitjor malaltia.

Lo que las vilas son pels pobles de la rodalia, 'ls pobles tindrian de serho per las masias y vols de cases del termé. En aquellas lo seller y 'l graner grans; en aquestas lo seller y 'l graner que a un comparet li pertocan. Sense tenir de carretejar tant las garbas ni la verema, que aixó castiga 'l preu del pa y del vi; sense tenir tan lluny lo boch, que las donas no son matxos de carga.

Que 'ls noys y las noyas tenen d'anar a estudi y que las soleyadas y 'l cansament del pare y la mare 'ls tindran de passar ells? No hi ha perque negarho, pero, com hi van descansats, no son tant de playner. Y menos ho son si se 'ls ven que, podentse estar a l'ombra, al pich del Juliol saltan pel rostoll al mitj del sol, y que pogentse estar arraulits a prop de la llar, aixís que cau la neu ja corren a jugarhi. Ademés que als mesos més calurosos del estiu ja es festa al estudis y que hi hauria molt que dir sobre la conveniencia d'enviarhi a las criaturas tants anys. De nou a tretze, ben aprofitats, n'hi hauria de sobras per ensenyárllosi tot lo que 'ls hi pot fer falta. Are desseguida se 'ls treuen de casa al noys, perque, petitets, es quan hi ha més perill de que morin aixafats sota las rodas d'un carro. No's volen perténir las mares, y fan perténir als mestres omplint las escoles de mosquer més que de nens y nenass.

No, no's poden conresar be las terras llunyas. A las mateixas masias s'hi veu la diferencia entre las del vol de la casa y las altrás, y al poble fan més goig las del rodol que las del altre cantó de la riera. Ab tot y que las del vol son més enquietadas y trepinadas y que a las alunyadas no hi fa ningú cap mal. S'hi coneixen las caminadas que costan. S'hi coneixen los jornals més curts.

Y aixó passa aquí en que 'ls pobles están tant aprop l'un de l'altre, en que d'una masia a l'altra pocas vegadas hi ha un tret de bala. Vejis, donchs, lo que te de succehir en aquellas terras andalusas y castellanas y de Lleó y d'Estremadura en que's passan horas y més horas sense veure ni senyals d'estadas humanas, en que las carreteras y carrils travessen deserts tan deserts com molts de Russia. Quin blat hi pot granar si n'hi sembran, quin aixut no tenen de patir las oliveras, quina verema pot fershi, si las herbas s'ho deuen menjar tot?

Per aixó sovinteja tant aquell crit que no's dona enloch més d'Europa; per aixó las pocas vegadas que

hi plou, més que ploure hi tempesteja; per aixó avans de fer corre la fals tenen de córrehi cada any batallons y més batallons de soldats a probar d'exterminar la llagosta. Per aixó hi ha aquest espantós exodo de pobres cap a Catalunya que tants maldecaps nos comensa a donar.

Poca gent y massa arremadada; pocas rodonetes petitas y masses de grossas als mapas; masses ciutats pobres que van a las Geografias, produhint, segons las Geografias, una pila de productos que ni 'ls han may somiat, haventhi una varietat d'industrias que ni saben de quin color van vestidas. Y aixís aném ensenyant mentidas als noys y noyas de las escoles, un cop los tenim ben atabalats ab reglas gramaticals de que may tindran de ferne res, quan los que escriuhen be no saben com qui diu ni lo que es Gramática. Los que'n solen saber molta son los que escriuhen malament. Per donar lliçons de cor y per aprendre las mentidas de las Geografias vejin si n'hi han prou ab quatre anys! Jo crech que fins n'hi ha masses.

Total que n'hi ha per temps avans no sentirém cants enloch de plors, perque l'home cada dia pense menos ab tot y que's pensa saber tant. Cauhen més masias que no se'n basteixen de novas. S'acclareixen los pobles sense que al terme s'hi fassi cap carreret d'estadas pels comparets. Ab tot y que tantas hisendas han anat a parar a mans de fabricants, que solen saber de comptar, y de comerciants, que si no'n saben tant ben poch se n'hi falta. Ab tot y que a las fàbricas fins s'hi han establert colonias, perque, venint d'una hora y mitja lluny, los treballadors y las noyas se 'ls hi adormian a la feyna. Donchs no es més curt lo jornal del pagés que 'l del trevador, y al estiu encare guanya. Y al hivern tampoch ho fora més de curt, perque conresaria lo que avuy no pot conresar, y a las vetllas, si no en res més, s'entendrian ell y 'ls nens a esgranar panotxas.

Perque aquest es un altre dels inconvenients de viure lluny de la feyna: que no's fa a cada tros de terra lo que millor la terra pot llevar, que 'ls conreus son massa iguals, y perduda una cullita está perdut lo benestar de tota la anyada. D'una fontinyola'n pot sortir un hort y fins sortiria l'hort sense la fontinyola. Arreplegada en bassas obertas a la argila l'aygua que s'ecorra dels alts, se'n poden veure més de quatre d'hortes, que si no donan per fer una carretada cada setmana, donan perque no falti vianda a la casa del comparet, que are, per sa desgracia, te de comprar moltes cosas a casa dels que cullen.

Y may está be que un pagés tingui de comprar la vianda ni 'l porch que avuy dia no tots poden pujar y 'ls que 'l puján saben be ab quinas angunias. Sort que no comptan, que si contesin al arribar al Janer no podrien trencar aquesta guardiola. De lo que a bon càlcul val lo porch més de la tercera part ha quedat a mans dels amos de las farineras.

M'hi fixo masa en las cosas de pagés estant condemnat a morir a Barcelona. Pero somiant, la vida se'm fa menos trista, y, ja que no sobre la terra, m'esbravo sobre 'l paper, qu'es l'altra de lasafeccions que'm confortan.

Es clar que'n dech dir d'asenadas; pero també dech ensopegarne alguna que altre, y aixó ja es un consol. Si no per mí, que no me'n puch aprofitar, per los que estiguin en situació de ferho.

Que son los més dítixos de tots, més que 'ls reys, aquissats per la matralla de las bombas y 'ls punyals, que 'ls fabricants y comerciants, ab un aixam d'enemichs de levita lluenta que 'ls vigila desde las oficinas del Estat y ab un altre aixam de mal pagadors que 'ls fan tornar étichs, y ab las angunias que 'ls predicots que s'hen fet los fan tenir en magatzéms y fàbricas. Dítixos del que te casa per son jeure y vinya per son beure y terra tanta com ne pugui veure; dítixos si se'n cuyda, com es de sa obligació, al cor de la finca, com l'artiller al peu del canó, com lo rector a sa rectoria! Dítixos, perque no hi ha res més bonich que administrar y dirigir be una heretat ni gayres negocis que avuy dia donguin lo que a un que no vaji curt de diners pot donarli la terra. No emborratxantse precisament en maquinaria nova, sino mirant per hont s'escorran los punts de la mitja, que es casi sempre 'l mal us que's fa del temps, que aquí 'ns sembla que no val res y 'ls inglesos troban que val més que las guineas d'or y las esterlinas. Aixó y 'l mal vendre esguerran un negoci que no te res de dolent. Sobre tot avuy, que 'l que a ciutat sembla més rodó te més cantells

que una esquerda de pedrera. No s'hi pot caminar d'esma anant pel món: s'ha de tenir aguant per no anar a raure a mans d'escanya-pobres, com comerciejant a la menuda ó al engrós, com fent anar una cuadra de telers llogats ó una fàbrica tota propia. Sino, després d'haver passat una vida de treball se mor més pobre que una rata.

PERE ALDAVERT

Contra l'Esperanto

'admirador entusiasta de totes les manifestacions de la Naturalesa no pot menys d'alabar y exaltar aqueixa hermosa varietat d'idiomes que paralelament ab la diversitat d'aspecte físich de les races humanes ens posa de manifest ab múltiples aspectes la psicologia de pobles y nacions. Si tots los pobles del mon usessin un meteix llenguatge, com que no tindrian sino una sola manera d'expressarse, les idees de l'Humanitat se ressentirian de certa uniformitat que constituiria una nota discordant en mitj de l'infinita varietat de tots los organismes del Univers.

Lo mecanisme d'un idioma, la gramática, son geni, les formes literaries, revesteixen tanta bellesa pel observador com l'análisis de qualsevol altra maravella. Y si un sol idioma 'ns extasia d'admiració ¿qué será pel filòlech, pel llenguista, l'estudi y comparació de varies d'aqueixes manifestacions naturals humanes?

La diversitat d'idiomes es de positiva utilitat per la ciencia y un element d'indiscutible progrés, perque son coneixement y traducció a més flexible l'intel·ligencia, 'ns dona a conèixer pregonament lo caràcter y manera d'ésser dels pobles y es un poderós auxiliar d'altres branques del saber humà. D'aquí ve la gran utilitat d'aprendre lengües vives, d'aquí ve la gran necessitat del foment de la filologia y de la llenguística. Se dirá que es impossible aprendre totes les llengües del mon, pero no's pot negar que es possible arribar-me a conèixer algunes alhora. Se dirá també que encar que aixó darrer sia possible es un treball difícil, pero tampoch se pot posar en dupte que aqueixa dificultat se pot vèncer per la tasca del professors d'idiomes que inventen y perfeccionen métodos de relativa facilitat. El progrés es aixís: no rebutja res per difícil, sino que treballa per assolir tan fàcilment com se pugui lo cim en apariencia inaccessible de la fortalesa intel·lectual.

Es veritat que en les relacions internacionals constitueix un gran inconvenient la diferencia de llenguatge, y aixó ha fet néixer lo pensament d'adoptar una llengua internacional. ¿Quina será aqueixa llengua? Ecco el problema. ¿Será 'l llatí? Es impossible, perque essent una llengua exclusivament literaria, parlada ja fa moltes centuries, no pot expressar ab la deguda claretat molts conceptes genuins de la civilisació moderna. En el temps actual s'universalisa per les relacions mercantils lo francès; més no deixa d'ésser quelcom desagradable y llastimos que 'ls idiomes del mon se vejin preterits pel predomini casual d'un de sol. Per evitar aquest inconvenient, ja que igualment s'universalisen l'inglés y l'alemany, creyém que en lloch de pensar en un sol idioma internacional (sempre 'ns ha fet per l'unitat o unificació pels pobles) podrien adoptarse variis alhora, 'ls més coneguts o 'ls més fàcils d'entendre per les agrupacions humanes: per Europa y América podrien adoptarse 'l francès, l'inglés y l'alemany, per l'Àfrica l'arab, y per l'Àsia y l'Oceania 'l xino y 'l tagal etc. D'aquesta manera, seguintse un bon metode d'ensenyansa, tothom podria saber cinch o sis idiomes universals, lo qual portaria aquestes ventatges: se podria comunicar ab tot lo mon y 's familiarisaría ab les diverses maneres que té l'Humanitat per expressarse; seria aixó un immens progrés, y un immens grau de civilisació al alcans de tothom.

Fetes les anteriors declaracions, y exposada la nostra opinió de que per contribuir al progrés universal aprengui tothom lo francès, l'inglés y l'alemany y altres idiomes que per si sols s'han universalisats, permetéssens calificar de solemne tontería y passatemps infantil aixó que s'anomena *Esperanto*. Un idioma (diguem idioma) que s'aprén ab dinou regles, es veu a la llengua que ha d'ésser una cosa ben pobre. Si consisteix en escullir unes quantes arrels llatines y germàniques y modificarne'l sentit per medi d'una senzella colocació de lletres abans y després, estarà lluny, pero ben lluny,

de tenir aquella forsa d'expressió de les llengües vives en que les formes gramaticals son de múltiple significació segons l'intenció del qui parla, i una sola partícula dona una intensitat a la frase que fa penetrar l'idea ab tota claretat. L'Esperanto no té forsa d'expressió ni es capàs de fer comprendre ab tota claretat les idees en la majoria dels casos. No es mes que un llenguatge convencional, imperfecte, raquítich, molt inferior a la mimica dels sord-muts. Es un sport o pasatemps de la mateixa mena que'l de fer xarades y anagrames, y sols comparable a aquella joguina de noys que consisteix en formar diverses figures colcant convenientment varies peces tallades per aqueix fi.

L'inventor d'aquest sport ha volgut formar un idioma artificial per medi d'arrels llatines y germàniques a fi de que'ls pobles de llengua romànica y'ls anglosaxons lo puguin aprendre ab facilitat. Però y'ls demés pobles no coneixen gens les arrels llatines y gòtiques: Aquets, per aprendre l'Esperanto necessitarán tanta feyna y tant d'esfors com si aprenguessin lo francès o l'alemany, y essent aixís, en igualtat de treball, val mol mes escullir una llengua viva, rica y expressiva que un llenguatge mort, artificios, sense cap expressió ni bellesa.

La nostra opinió es aquesta: val mes rendir culte a la Naturalesa, sempre plena de vida, encara que costi l'esfors de la lluyta, que no pas encapritxarse ab lo artificios, raquítich, per la sola rahó de la comoditat.

La propaganda esperantista (parlant clar y català, sense embuts ni eufemismes) significa la mandra d'aprendre llengües vives. Y aixó es progrés: Aixó es regressió. Y tant si es regressió! Figureuvs que si prosperés la mania del idioma universal fabricat d'aquesta manera anti-natural, si arriés a universalisarse l'Volapük o l'Esperanto tothom se dedicaria a aprendre aquest llenguatge que no té cap importancia per la ciencia, y en cambi quedaria completament oblidada l'ensenyansa de les llengües vives. Lo triomf de l'Esperanto seria la ruina de l'importantíssima ciencia filològica.

Ens hem entretingut avuy en aquesta materia perque, a la veritat, ens dol que alguns centres de Barcelona, desconexors de la ciencia, s'hajin enamorat d'aqueixa tonteria creyentse fer una gran cosa.

BONAVENTURA RIERA

Un discurs d'en Maura

Uns quants voluntaris de la guerra d'Àfrica determinaren anar a Madrid a portar una corona a n'en Prim y una a la reyna Isabel segona, un periodista madrileny, inicià la idea d'obsequiarlos expléndidament y la gent de aquella ciutat, que la trobà encertada, comensà a rivalisar en veure qui podria fer sobre el particular mes tonterias. Sortian aquells pobres vells d'un banquet per entrar a un altre y en tots devian aguantar la serie de discursos que a las postras els personatjes y no personatjes els hi etjegavan, parlant de las glorias espanyolas, veient en aquells actes que celebravan, el símbol de la regeneració de Espanya, que ja es bona voluntat de veurho, convensuts de que aquells afalachs als voluntaris catalans servirían pera amorosir a Catalunya que estarrufada ab ells no pensaria d'allavors en endevant sino en dir bé de Castella.

Son aixís la gent d'aquelles terras; qualsevol cosa els enlluerna y es creuen que tot s'arreglia ab un parell de discursos, etjegan segons la impressió de moment uns fochs artificials de frases y tant ells mateixos es suggestionan que es quedan convensuts de que las cosas no passan sino de la manera que ells en aquell moment improvisant anuncian.

Sols que la gent d'aquí no s'hi ha entusiasmats gayre ab aquells obsequis, perque no la sent la gloria de la guerra d'Àfrica, lluyta estèril que cap ventatja ha reportat a Espanya, y l'han fet esclafir de riure las bravatas cursis del general Cano expressadas en quintillas de a cuarto'l rengle.

Y els pobres voluntaris a tot deyan amen, sense adonarsen de que feyan un paper ridícul y eran sols pretext per fer xirinola y perque els polítics de per allà poguessin fer declaracions mes o menys sensacionals.

Y un dels que parlà fou en Maura. En un banquet del Circul de la Joventut Conservadora saludà als voluntaris catalans y el seu discurs feu sensació, diuen que passarà a la Historia y en veritat que no se que hi troban. Hi ha en ell una respallada a Catalunya quan diu:

«Saludamos en vosotros a Cataluña, porque vuestra presencia aquí nos recuerda las virtudes arraigadas de sus pueblos, su sólida contextura social y una historia épica, que más parece imaginada que vivida; porque vuestros trajes nos representan la honrada laboriosidad del país, el civismo varonil del somatén, la familia patriarcal, el patrimonio estable, transmitido de generación en generación, y aquella

personalidad vigorosa, acaso ruda, franca, firme y fecunda; aquella que asegura a los pueblos la libertad, porque las hace idóneos para ejercitarla y merecedores de poseerla. En suma; cuanto vosotros sois, lo que representais y lo que recordais, todo nos habla de la patria, nombre mágico en que se expresan juntos los más nobles sentimientos del alma humana.»

Segueix després una glosa del sentiment de patria que estaria molt bé si s'apliqués a Catalunya, pero tement haver anat massa enllà ja's cuida de fer ressaltar el seu espanyolisme:

«Cuando oigais á algunos blasfemar contra la segunda religión, que es el amor de la Patria, recordadle que la Patria es un organismo vivo; que todo cuanto está organizado y vivo existe por el misterioso aniquilamiento de los componentes en el todo, y que la muerte consiste en la disgregación de los simples, en reclamar su individualidad los elementos que lo integran. Y cuando oigais á alguno á quien ciegue y olusque el engrimecimiento, por otra parte legítimo, de la lozania y florecimiento de la rama á que pertenece, si le veis en tentación de desgajarla, recordadle que aquellos verdoros y aquellos frutos se nutren calladamente con la savia de modestas raíces ocultas, y del tronco secular, acaso herido, nudoso y tosco.»

Que'ls hi sembla d'aquests similis? No tenen altre inconvenient que el de tots els similis que no serveixen de res sino van acompanyats d'altres probas perque de similis se'n troban per tot fins per probar que'l blanch es negre.

Y en acabat venen las grans declaracions descentralisadoras:

«Pero más á menudo hallareis quienes estén dolidos de la atrofia del sentimiento regional, del desdibujamiento de la fisonomía histórica, característica y peculiar de un pueblo que no en vano tiene su historia, ama sus instituciones, guarda sus recuerdos y siente rebullir las iniciativas de su alma. Oireis á muchos quejarse por la fuerza que se malogra, por el vejamen inútil que se padece y por ingerencias y y entrometimientos de una centralización más atrevida é indiscreta que poderosa.»

Pero aixó sí, cuidat ab el remey que s'escolleixi; que no passi de la descentralización bien entendida.

«Ah! A esos no les digais más que una cosa: que cuiden de no equivocarse en la elección del remedio, pues aciertan en conocer la enfermedad, y deciden que el solo remedio eficaz consiste en unir los esfuerzos nacionales con la esperanza que debe inspirar el que ya la desgraciada experiencia ha bastado para completar el desengaño y difundir la esperanza del escarmiento. Decidles que nosotros no somos de los que creen fortalecer el Estado dilacerando el tejido social; que nosotros no podemos sentir afanes de centralismo cuando presenciemos como un cesarismo grotesco ha engendrado la anarquía burocrática; que nosotros no queremos transferir la ineptitud, la inestabilidad y la inconstancia de órganos y poderes movedizos, alternados, temporales, precarios, acosados y atribulados; aquello que por la ley de naturaleza está mejor en la propia mano de los administrados y de los ciudadanos.»

Lo cual no impedirà de que ab tot y ser ben poca cosa perque no precisa res y no fa mes que demanar en tot el discurs que es fortifiqui la unitat nacional, ni aixó que aquí sembla indicar complexi; ja sabem com las gasta quan es el poder y no passa en ell d'adoptar actituds gallardas y de sapiguer caure, com els antics gladiadors, ab gentilesa.

No son paraulas lo que fan falta, sino obras y aquestas encara que'l Sr. Maura volgués encaminarlas cap al cantó d'una descentralisació ben poca cosa, que no voldrà de cap de las maneras, no podria perque hi hauria contra d'ellas l'obstacle de tota la burocracia que acapara y que ofega en absolut qualsevol innovació que vulga introduhirse.

S. S.

ENGRUNAS

COPIEM de Las Noticias els dos paragrafs següents perque es veigi de quina manera els catalans explotan els mercats d'Espanya:

«Una persona de reconocida seriedad, que por su significación entre los fabricantes é hiladores de algodón puede tener datos fidedignos, nos ha asegurado que Sevilla solo debe á la producción barcelonesa más de 50 millones de pesetas, en cuya enorme cantidad entra por un millón de duros una de las casas más principales del ramo fabril.

Tan difícil es la situación económica de aquella capital andaluza, que á pesar de que una buena parte de tan enorme deuda data ya de más de un año, se ruega encarecidamente á los acreedores dejen de girar hasta ver si con las nuevas cosechas se produce alguna mejora en la venta, para evitar una débacle que de otro modo fuera inevitable.»

Y ara que vagin amenassant ab el boycottage la gent d'aquelles terras. Encara gracias que els catalans els hi fiin.

NOVAMENT ab l'anada d'en Loubet a Madrid s'ha parlat per centésima vegada de la necessitat de la construcció del ferrocarril traspirench. Posteriorment la premsa ens ha ennovat que'l compte de Romanones ha de llegir al Senat el projecte del conveni ab Fransa pera sa construcció.

Si no estessim tan desenganyats, si creguessim en las falagueras promesas dels governants a l'espanyola tindriam motiu per entusiasmarnos els que arieciem las milloras que reportaria aytal projecte als ríechts habitants de l'alta montanya lleydatana avuy aislats o poch menys dels grans nucleos de població, sos productes agrícoles y altres que d'ells dependeixen serian venuts a bon preu y esbargits per tot arreu mentres que ara han de consumir-se'ls per dificultats de transport.

Mes aytal projecte no deixarà d'ésser com tals altres, un bell somni. Ni creyem en els bons propòsits del actual ministre de Foment, ni podem esperar que'ls governants d'avuy dia puguin portar a la realitat obra tant magna com es aquesta. Seguirán nostres homens d'estat discutint inútilment en el Congrés y Senat, el missatge de la corona, els presupostos que mes han de contribuir a enfonzar aquest malhaurat Estat espanyol, com son els de Guerra y Marina; mes aquells que han de reportar algún benefici al contribuent que paga y calla resignat sos tributs, aquets serán aprobats a corre-cuyta y malament, en una paraula. seguirán com sempre la tradició política espanyola.

Per nostra part no creyem que aquest ministeri tingui prou talla pera iniciar o portar a cap aquesta empresa.

Tant debóns equivoquessim.

CRIDEN els republicans: ¡La gran victoria! Baladre-jen els regionalistas: ¡Inmens triomf!

Ara qui pugui que lligui caps y procuri no barrejar-se a n'aquet joch de criaturas en el que cap d'ellas vol perdre.

HAVEM vist ab verdader goig l'ómnibus-automóvil que com a prova ha fet córrer per nostres carrers la companyia de tramvías «La Catalana».

Sentim un immens orgull de poguer dir que Barcelona será probablement la segona ciutat del mon en usar vehículs en aquesta forma. Mes lo que'ns satisfaria molt mes que lo primer, fora que aquesta companyia donés provas de no ésser catalana solament de nom, sino de fet.

Y saben com se fa per portarho a cap? Donchs molt sencillament: En primer lloch protegent las industrias de Catalunya fentias trevallar, y sense escanyarles com se té per costum, y en segon (y els hi prego no s'espan-tin) adoptar com a llengua oficial la catalana.

Aixó últim que de moment els semblarà impossible, próvintho y es convencerán de que la gent, si ha de pujar al tramvia igual ho fa d'una manera que d'una altra.

CATALANISME

Hi ha bona diferencia entre'l nostre Catalanisme y el que molts predican que no fa mes que parodiàr als mateixos polítics centralistas pera conseguir la centralisació de Catalunya en sa hermosa capital.

El regionalisme barceloní (no el de Catalunya, la tant desitjada Catalunya lliure) sols se limita dintre sa capital, o sino ficeseuse en sas allocucions que sempre solen tindre lo mot als llavis o al cap de la ploma de barcelonins enlloch de la de catalans. Per ells lo nom de barcelonins representa la de catalans de modo que Catalunya no es altre que Barcelona tota sola.

Cerca las gangas barceloninas sense recordarse de les demés comarques catalanes y ab l'afany de tindre contents lo comers y la industria aspira fer una Barcelona a la madrilenyia perque los pobles catalans s'hi veigin ab las mateixas importancias que tenim avuy ab lo centralisme del estat espanyol.

Aquest regionalisme barceloní lo trovo masa amich dels mateixos contraris de Catalunya per confiarme alguna obra profitosa y li agrade molt anar de brasat ab los cacichs monárquichs, intims amichs del ministeri perque arribi a assolir la regeneració de la Nació Catalana.

Jo no hi crech ab aquest regionalisme que salta com l'aucell engaviat, de canya en canya que demà si li convé, cambiará de ideal tant sols pugui arribar a satisfiser las ambicions políticas o millor dit individual en lloch de procurar per la prosperitat y benestar dels catalans.

Lo regionalisme o catalanisme que volém nosaltres

es procurar ab tots los medis, trevallant ab los nostres propis esforços, pel bé comú de tots los pobles que integran Catalunya perque reivindicuin sa llibertat y gaudeixin d'una perfecta autonomia.

Aquest es lo nostre Catalanisme, lo verdader sense claudicacions, pera satisfer las ambicions de la bestia humana; anem fem via, conservem l'esperit pera que fructifiqui als cors joves dels nostres successors com nort y guia pera la conquesta dels drets de l'antiga Catalunya pera trasportarlas a la nova era de civilisació catalana.

J. VALLDEPERAS Y BARTOLÍ.

Fruyts primerenchs

Ho son com a primera mostra 'ls que acaba de dar l'illustrat pedagog Mossen Camil Vives ab la publicació de sa *Aritmética Pedagógica Catalana*, primer llibre dels que pera escolars están a punt de publicarse baix lo títol de «Biblioteca Escolar Moderna». Nostres no'ns entretindrem a enumerar las bellesas que de tot ordre conté l'obra, ni la experta manera de tractarla, puig ja d'avans sabíam una cosa y altra coneixent com coneixem la pericia del autor en las ciencias matemáticas.

Está completament el llibre que'ns ocupa dintre del plan que, segons tenim entés, te la Biblioteca avants esmentada d'apartarse de tot eclecticisme que sol predominar en eixa mena de produccions ahont un mateix individu espigola mes o menys encertadament d'altres autors las materias que vol tractar sens conèixerlas ni possehir las ab la deguda intensitat, quina impossibilitat se manifesta reparant que raras vegadas un home sol dominar completament totas las ciencias. D'hont prové que aqueixos llibres que aixís se fan, adolexin u'una superficialitat que res ensenya, per quant no extrauen sas doctrinas del fons de la ciencia propia que tractan, sino d'un barnis de general cultura ab que revesteixen llur insubstancialitat. No'ns deixaran mentir lo que dihem aquí las enciclopedias escolars que encara tant en boga están dels coneguts autors Rueda, López Catalán, Zabala, Calleja etc.

No pertany a aquest genre l'*Aritmética Pedagógica Catalana* y com aquest llibre desitjem que sían els demás llibres de la *Biblioteca Escolar Catalana*. Pero ara sens acut una pregunta. Y les Escolas Catalanas pera adoptar y adaptar aquestos llibres, ahont son? Ahont s'han fundat las Escolas que han de fer fructificar los desvetllaments y afanyos d'aquestos pedagogs que ab tan de zel treballan pera la obra nacional de la ensenyansa catalana?

Veus aquí una qüestió que deuria preocupar seriosament als nacionalistas catalans que tant se preocupan per altres cosas pot esser mes secundaries.

L'aparició d'aquesta *Aritmética Catalana*, es un toh d'atenció pera desvetllar al distrets, mostránlos l'exemple dels qui treballan entusiastas pera la causa de Catalunya ab la fé del consensut y ab l'ardor del patriota, preparant aixís los indispensables elements que han de convertir l'ensenyansa catalana en factor inexcusable, preponent y tal vegada únic de nostre ressorgiment nacionalista. Ara falta sols que no siga aixó una veu perduda en lo desert de la indiferencia y en los antres de la conspiració del silenci; persuadintse tots, pero tots los que'ns honrem ab lo dictat de nacionalistas catalans, de la nessesitat imperiosa, ara mes que may, d'ajudar a la obra de l'ensenyansa catalana, car no faltant mestres catalans ni llibres catalans, lo únic que fan falta son escolars catalanas y aquestas sino son muntadas o afavoridas pe'ls qui tart o d'hora n'han de gaudir sos beneficis, no podrán muntarse solas y adhuc si hi ha qui s'hi atreueixi per esforços personal

y propi, s'ha de veure afavorit en una o altra forma. Ja tenim, donchs, mestres y llibres catalans; fundem y sostenim escolars catalanas ab lo seny y discreció que 'ns caracteriza en altres cosas, y no duptem que'ns posarem en camí dret de veure realizadas mes prompte del que'ns pensém nostras aspiracions catalanistas.

JOAQUIM PALOMA

NOVAS

L'obra filològica.—Molt greu nos sapigué no poder assistir a la 4.ª y 5.ª conferencies de las preparatorias pel Congrés de la Lengua Catalana donades pel Dr. Alcover en el Centre Excursionista 'ls dias 25 y 26 d'Octubre. No haventnos sigut possible, donchs, pendre nota directa de ditas conferencies, haurém de recórrer, per donarne compte a lo poch que d'elles ha dit la premsa.

Parlant de l'importancia de la toponimia per la restauració de la lengua catalana feu remarcar el lloch preferent que'n aquest estudi filològic hi poden tenir els excursionistas recullint tots els noms de ciutats, vilas, pobles, llogarets, comarcas, afraus, montanyas, putxets, rius, rieras, barranchs y xaragalls, masias, hermitas, etc., treball de gran utilitat ja que'n aquesta nomenclatura s'hi conservan noms y desinencies que actualment no son d'ús comú en el llenguatge y serveixen pera conèixer com parlavan els nostres avantpassats dels temps protohistòrics.

Com a un cas pràctic feu veure que així s'podria arribar a demostrar la unitat de lengua en totas las terras catalanas, com succeix ab els articles es y sa que son usats avuy solament pels mallorquins y per alguns pobles de nostra costa selvatana y empordanesa. Per medi de la toponimia s'heu veu que a tots els indrets hi ha noms de pobles que están formats ab aquelles particulas. Així s' troba *Sarquella* (Empordà), *castell Seguda* (Cervera), *Sabassona* (Plana de Vich), *Sacuita* (Camp de Tarragona), *Mont Sacopa* (Olot), *Sacostinyola* (Camprodón), *Sasroviras* (Penadés), *Saserrras* (Llusanés), *Sant Hilari Sacalm* (Guillerías), *Cap sa costa* (Gironés y Bergadà), *carrer de Sensal sa costa* (Tortosa), *Sant Joan Sas cortis*, etc.

Indica com fons d'estudi toponímich els amillaments y las escripturas de cambi de propietats rurals, citant el cas notable del cooperador a l'obra del Diccionari senyor Castella, d'Igualada, que llegint l'amillament d'aquell partit ha fet 11,000 papeletas de noms de llochs d'aquella comarca.

També son un bon element d'estudi 'ls noms y cognoms de personas que s' troban a las llistas del cens electoral, ja que molts tenen particularitats ben dignas d'estudi perque s'han perpetuat d'una a altra generació.

Y ja embrancat a parlar de l'obra magna del Diccionari, va'tre assaber el grandió exit que té pels nombrosos materials que va reunint, rebentlos de tots els indrets de la terra catalana, de tal manera que actualment ja té ordenadas 100,000 cédulas. Citant varis noms de col·laboradors entusiastes que treballen coratjosament en tan benemèrita tasca que ha d'esser lo monument més hermós que s'aixecará a la Patria Catalana, excitá a tots los catalans a que hi ajudin tant com puguin cadascú ab la mida de ses forces, puig sols aixís se pot demostrar que realment s'estima la nostra llengua.

Associació Popular Catalanista.—La Junta directiva d'aquesta associació ha quedat constituïda en la forma següent:

President, en Bonaventura Riera.—Vispresident, en Joan Gabarró.—Secretari 1.º, en Joseph Masó.—Secretari 2.º, en Joan Sucarrats.—Tresorer, n' Antoni Ferrer.—Comptader, en Salvador Escóla.—Bibliotecari, en Joan Verderi.—Vocals, Francesch Franquesa, Joan Robuster, Francesch Alfonso y Antoni Raventós.

El Sr. n' Antoni Sayós ha deixat de formar part de la redacció d'aquest periódich.

Agrupació escolar catalanista "Ramón Llull".—El día 28 d'Octubre s'hi celebrá una notable sessió literaria, en la que 'l senyor Marinelló llegí 'l monòlech «Deliri», original del soci en Salvador Bavi y Bracons. Es la primera obra que ha escrit pel teatre 'l senyor Bavi,

demostrant ab tal ocasió possehir bones condicions per conrear un art tant difícil.

—A darrers de la segona quinzena d'Octubre tingué lloch en aquesta Agrupació el Consell general ordinari en el que s'aprobá l'estat de comptes presentat pel Tresorer y el Secretari llegí els treballs efectuats per l'entitat durant l'any.

Després es procedí a la elecció de socis pera substituir els càrrecs del Consell Directiu sortint, resultant el·legits: President, en Salvador Vives.—Vispresident, en Salvador Bavi.—Secretari, en Joaquim Sellas.—Vis-secretari, en Ricart Sicre.—Tresorer, n' Antón Corominas.—Bibliotecari, n' Albert Gili, y 'ls senyors Manel Ramis, Ramón Estapá, Domingo Bonet y Emili Rocamora per vocals de las seccions corresponents.

Jochs Florals.—El Consistori dels Jochs Florals del any 1906 ha quedat constituït en la forma següent:

President, Mossen Miquel Costa y Llobera, mestre en gay saber.—Vispresident, en Ferrán Agulló y Vidal, mestre en gay saber.—Mantenedors, en Lluís B. Nadal, en Joaquim Miret y Sans, en Joseph Pous y Pagés, y 'n Geroni Zanné, y secretari, Pompeu Creuher.

Centre Excursionista de Catalunya.—Aquesta quinzena s'hi han celebrat los següents actes:

Lo senyor comte de Castellá, hallegit la ressenya de la «Excursió pel antic Reyalme d'Aragó», dirigintse desde Monsó a Jaca, per Osca, y fins al monastir de Sant Joan de la Penya, ressenya que fou il·lustrada per nombroses projeccions lluminoses.

L'erudit arqueòlech en Pegel Casades y Gramatxes ha comensat una serie de converses d'Arqueologia per un dels excursionistas, essen la primera, com a preparació, dedicada als temps protohistòrics y a les civilisacions antigues.

La secció folk-lòrica doná una conferencia en la que Mossen Vicens Bosch, de Tàrragona, s'ocupá de varis costums típics del Pallars: nocces, ballets y cançons populars, la major part inédits.

Centre Catalá de l'Habana.—El día de la Mare de Deu de la Mercé celebraren els socis d'aquell Centre, una excursió al Tulipán, situat prop de la capital cubana, que fou una eloquent manifestació de la germanor que regna entre 'ls catalans d'aquella terra hont se respirenafortunadament ayres de llibertat. Onejant al vent les banderes cubana y catalana, tocant la banda de música l'himne de Bayamo y ayres catalans, fou una festa en extrem consoladora per nosaltres, segons la ressenya que llegim en la premsa d'aquell país.

Orfeons.—L'Orfeó de Sabadell ha fet son debut en el teatre Principal de dita industriosa ciutat, cantant, a més d'un escullit repertori musical, un himne compost pel escriptor sabadellench en Domingo Saló, ab música del mestre en Joseph Planas y Argemí.

També ha cantat en públich, per primera vegada, l'Orfeó Vilanoví, secció coral del Centre Catalá de Vilanova.

—En el local de L'Eura s'ha celebrat una solemne vetllada musical dedicada a les escoles que sosté aqueixa entitat, en la que ademés de llegirse treballs literaris deguts als senyors en Ferrán Agulló, n' Antoni Bori y Fontestá y 'n Joseph Barbany, la Schola Orpheónica interpretá les més triades composicions de son repertori, especialment *Lo filador d'or* y *Voreta la mar* del mestre senyor Borrás de Palau.

Nova publicació.—S' anuncia la publicació d'una revista catalana intitulada *Garba*, dedicada a arts y lletres, ab la cooperació de distingits escriptors.

Llibres rebuts.—Havém rebut el llibre original d'En Pere Aldavert que ab el títol de *Feyna Nova*, acaba de donar a llum. Ne publiquém un article. Més endavant ne parlarém detingudament. Preu: 3 pessetas.

Igualment havém rebut el que n' Alfons Maseras ha publicat ab el títol d'*Escull* y per mediació de la biblioteca *Foch Nou*. Ne parlarém detalladament. Preu: 0'35 pessetas.

Petita correspondencia

M. R., J. C., J. B. T., Monistrol de Montserrat.—M. G. Premia de Mari.—Queden anotats protectors.—T. S., Barcelona.—Queda anotada protectora,

L' ADMINISTRADOR

Establiment tipogràfic de Joseph ORTEGA.—S. Pau, 96.—Barcelona

Preus de suscripció:

Catalunya.	2 pessetes l'any
Pobles agregats a Barcelona (per rahó del major franqueig)	3 » » »
Extranger.	3 » » »

Los propagadors de LA DEVANtera fomenten la circulació del periódich prenent un nombre determinat d'exemplars, per repartir entre 'ls amichs, pagantlos als següents preus:

Una acció	de 100 exemplars,	pessetes 3'50	per cada número, compresos gastos de correu per Catalunya.
Mitja acció	» 50 »	» 1'80	
Un quart d'acció	» 25 »	» 1 »	
Un vuyté d'acció	» 12 »	» 0'50	
Un dotzau d'acció	» 8 »	» 0'35	

Als suscriptors y protectors antics se'ls hi respecten els preus que han vingut pagant fins ara.

Les suscripcions se paguen per endavant.

S'admeten segells de correu y documents de fácil cobrança.

Es lliure la reproducció dels treballs, pero's prega que al reproduhirlos es fassi constar la procedencia.